

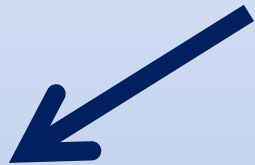

WIELOKRYTERIALNE WSPOMAGANIE DECYZJI

Politechnika Krakowska
Dr inż. Katarzyna Solecka

W W D

WIELOKRYTERIALNE

WSPOMAGANIE

DECYZJI

Początki - 1951r - KOOPMANS

WWD - dziedzina wiedzy wywodząca się z badań operacyjnych, która wyposaża decydenta w narzędzia i metody pozwalające na rozwiązywanie złożonych wielokryterialnych problemów decyzyjnych, przy analizie których ważne jest uwzględnienie wielu, często przeciwstawnych punktów widzenia.

WIELOKRYTERIALNE WSPOMAGANIE/ PODEJMOWANIE DECYZJI

- ANALIZA WIELOKRYTERIALNA (NURT FRANCUSKI)
- WIELOKRYTERIALNE PODEJMOWANIE DECYZJI (NURT AMERYKAŃSKI)

OPOZYCJA: BADANIA OPERACYJNE – WWD

- NIE ISTNIEJE „OBIEKTYWNE NAJLEPSZE ROZWIĄZANIE” ZE WSZYSTKICH PUNKTÓW WIDZENIA JEDNOCZEŚNIE
- WWD SUGERUJE „ROZWIĄZANIA KOMPROMISOWE”, KTÓRE UWZGLĘDNIAJĄ ANALIZĘ STRAT I ZYSKÓW NA POSZCZEGÓLNYCH KRYTERIACH, JAK I PREFERENCJE DECYDENTA

Zastosowanie w różnych obszarach i dziedzinach życia:

- Transport i Logistyka
- Ekonomia
- Sprzedaż i marketing
- Zarządzanie zasobami ludzkimi
- Zarządzanie produkcją
- Działalność finansowana przedsiębiorstw
- itd..

Coraz większe zainteresowanie badaczy wykorzystaniem metodyki WWD zarówno do

zarządzania miastem, zarządzania transportem miejskim, planowaniu przestrzennym

Wielokryterialne Wspomaganie Decyzji (WWD)

Wielokryterialny
problem
decyzyjny?

Decydent –
Indywidualny??
Zbiorowy??

Kto jest
uczestnikiem
procesu

Analityk

Ile
wariantów?

Jak
tworzone
warianty?

Jakie kryteria?

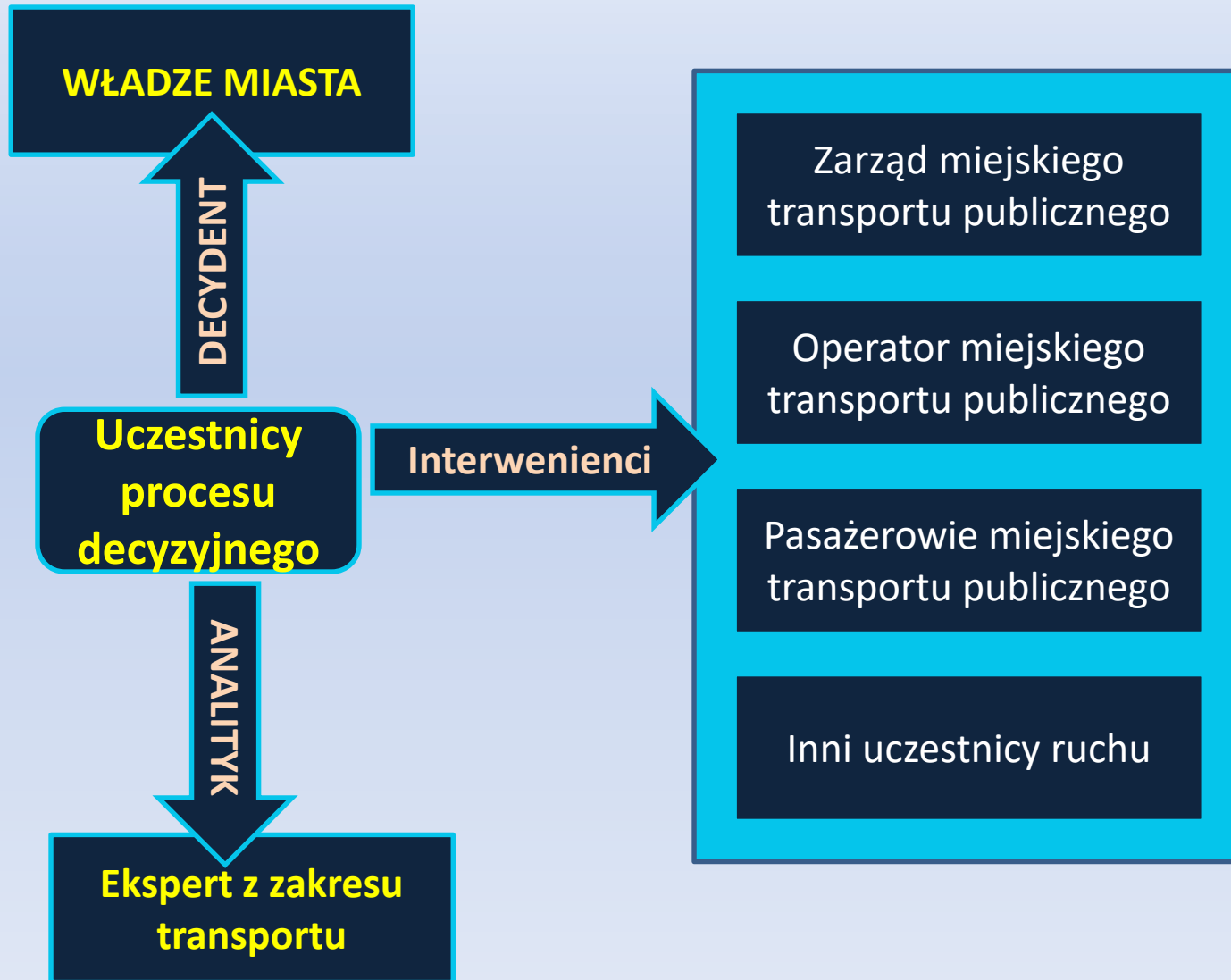
Jakie preferencje
Decydenta i
pozostałych
uczestników

Jaka metoda?

Dostępność
oprogramowania

UCZESTNICY PROCESU DECYZYJNEGO

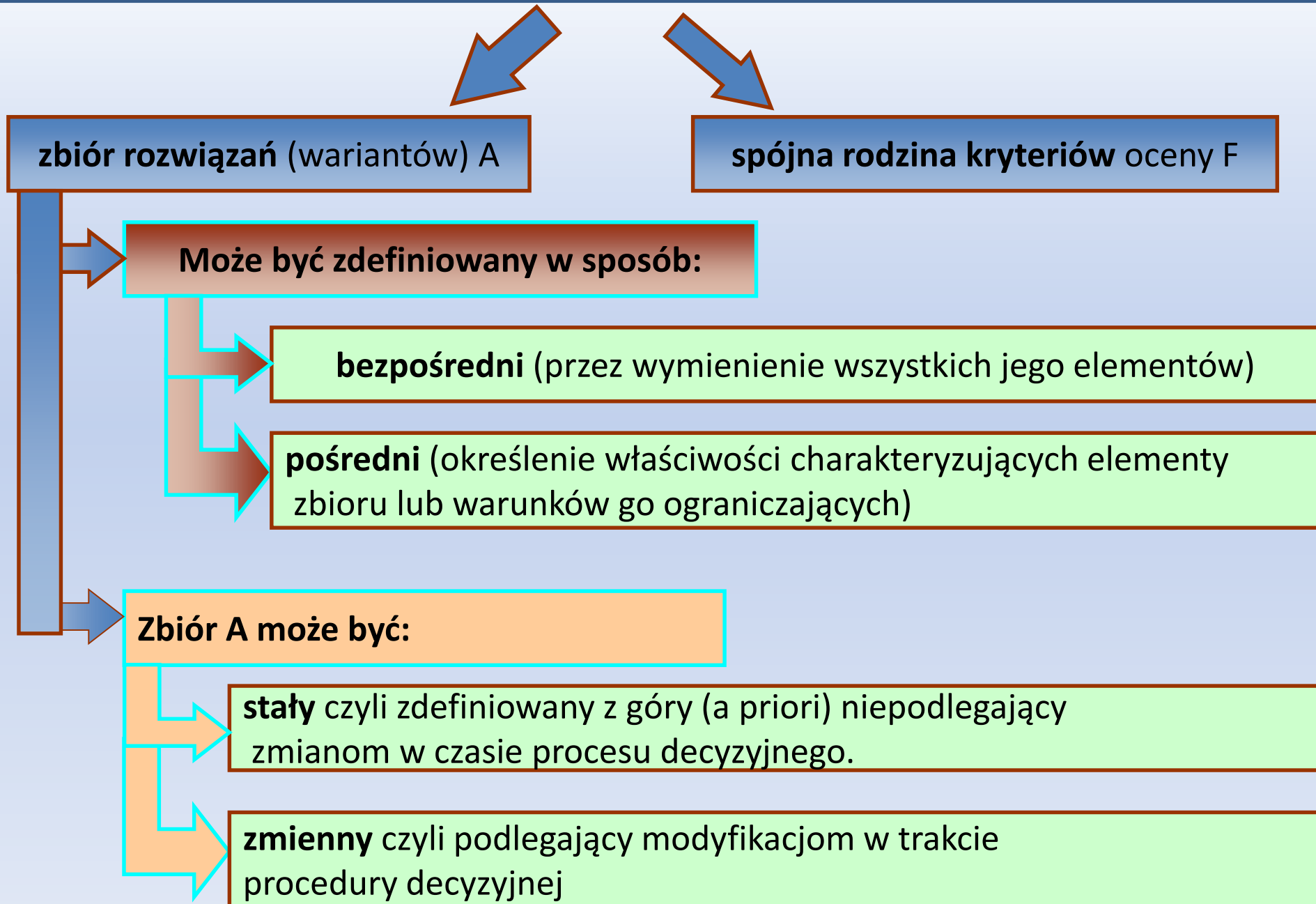
Problem decyzyjny: *np. Wielokryterialny problem szeregowania wariantów zintegrowanego systemu miejskiego transportu publicznego (ZSMTP)*

Cztery etapy postępowania

- **Problem decyzyjny**
(zdefiniowanie problemu, identyfikacja uczestników procesu)
- **Konstruowanie wariantów**
(określenie sposobu konstruowania wariantów)
- **Spójna rodzina kryteriów**
(stworzenie definicji kryteriów, określenie kierunku preferencji)
- **Preferencje decydenta i interwenientów**
(określenie wag kryteriów oraz wrażliwości na zmianę wartości wag kryteriów)
- **Eksperymenty obliczeniowe**
(wybór metody, przeprowadzenie eksperymentów z wykorzystaniem specjalistycznego oprogramowania)

Podstawowymi atrybutami wielokryterialnych problemów decyzyjnych są:

Definicja spójnej rodziny kryteriów

Kryterium

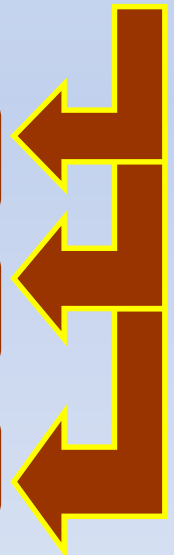
Spójna rodzina kryteriów F

jest to zbiór kryteriów spełniający
następujące wymagania:

wyczerpywalności oceny

spójności oceny

niepowtarzalności zakresów znaczeniowych kryteriów

Każde kryterium występujące w zbiorze F jest funkcją f zdefiniowaną na zbiorze A , służącą do oceny zbioru A i reprezentującą preferencje decydenta w odniesieniu do określonego aspektu problemu decyzyjnego

PRZYKŁADOWE KRYTERIA

Przykładowy podział kryteriów na grupy w zależności od kategorii projektu transportowego

Transport indywidualny	Transport zbiorowy	Mobilność niezmotoryzowana	Integracja transportu
Koszty inwestycji	Koszty inwestycji	Koszty inwestycji	Koszty inwestycji
Wewnętrzna stopa zwrotu IRR	Wewnętrzna stopa zwrotu – IRR	Wewnętrzna stopa zwrotu – IRR	Wewnętrzna stopa zwrotu – IRR
Jakość infrastruktury drogowej	Dostępność do transportu publicznego	Jakość infrastruktury dla mobilności niezmotoryzowanej	Wskaźnik integracji transportu
Średni czas podróży	Bezpośredniość podróży	Integracja z transportem publicznym	Stopień przyjazności dla środowiska
Stopień przyjazności dla środowiska	Stopień przyjazności dla środowiska	Uciążliwość procesu inwestycji	Uciążliwość procesu inwestycji
Stopień wykorzystania infrastruktury drogowej	Średnia prędkość w sieci	Bezpieczeństwo	Dostępność
Uciążliwość procesu inwestycji	Interwał ruchu		
Bezpieczeństwo ruchu	Komfort podróży		
	Uciążliwość procesu inwestycji		
	Bezpieczeństwo		
	Jakość infrastruktury transportu publicznego		

► Wieloatrybutowa teoria użyteczności (szkoła amerykańska)

- Ralph Keeney, Howard Raiffa
- agregowanie różnych kryteriów (punktów widzenia) do jednej funkcji użyteczności
  - kryterium globalne
  - funkcja optymalizowana

$$\text{Min } U(z) = U(z_1, z_2, \dots, z_n)$$

- zakłada się, że wszystkie analizowane kryteria z F są porównywalne między sobą
- preferencje są predefiniowane w świadomości decydenta

► Relacja przewyższania (szkoła europejska)

- Bernard Roy, Philippe Vincke, Roman Słowiński
- modelowanie preferencji odbywa się za pomocą relacji przewyższania S
- dopuszcza się nieporównywalność pomiędzy rozważanymi kryteriami z rodziny F
- preferencje decydenta ulegają ewolucji w trakcie procesu decyzyjnego

Metoda Kompensacyjno – koniunkcyjna – metoda szeregowania

- wyraża zasadę „*COŚ za COŚ*”,

ETAPY OCENY W METODZIE K-K:

- sformułowanie listy kryteriów w układzie jednostopniowym lub wielostopniowym
- określenie wag kryteriów,
- wyznaczenie kryteriów o charakterze progowym,
- ocena stopnia spełnienia poszczególnych kryteriów przez rozważane rozwiązania oraz określenie żądanego minimum spełnienia dla kryteriów progowych,
- eliminacja rozwiązań niespełniających kryteriów progowych,
- agregowanie ocen cząstkowych - uzyskanie oceny globalnej,
- uporządkowanie rozwiązań ze względu na wartości wskaźnika oceny globalnej.

$$S_j = \sum_{i=1}^n w_i \cdot s_{ij}$$

S_j - ocena globalna j - tego wariantu

s_{ij} – stopień spełnienia i -tego kryterium w j -tym wariancie

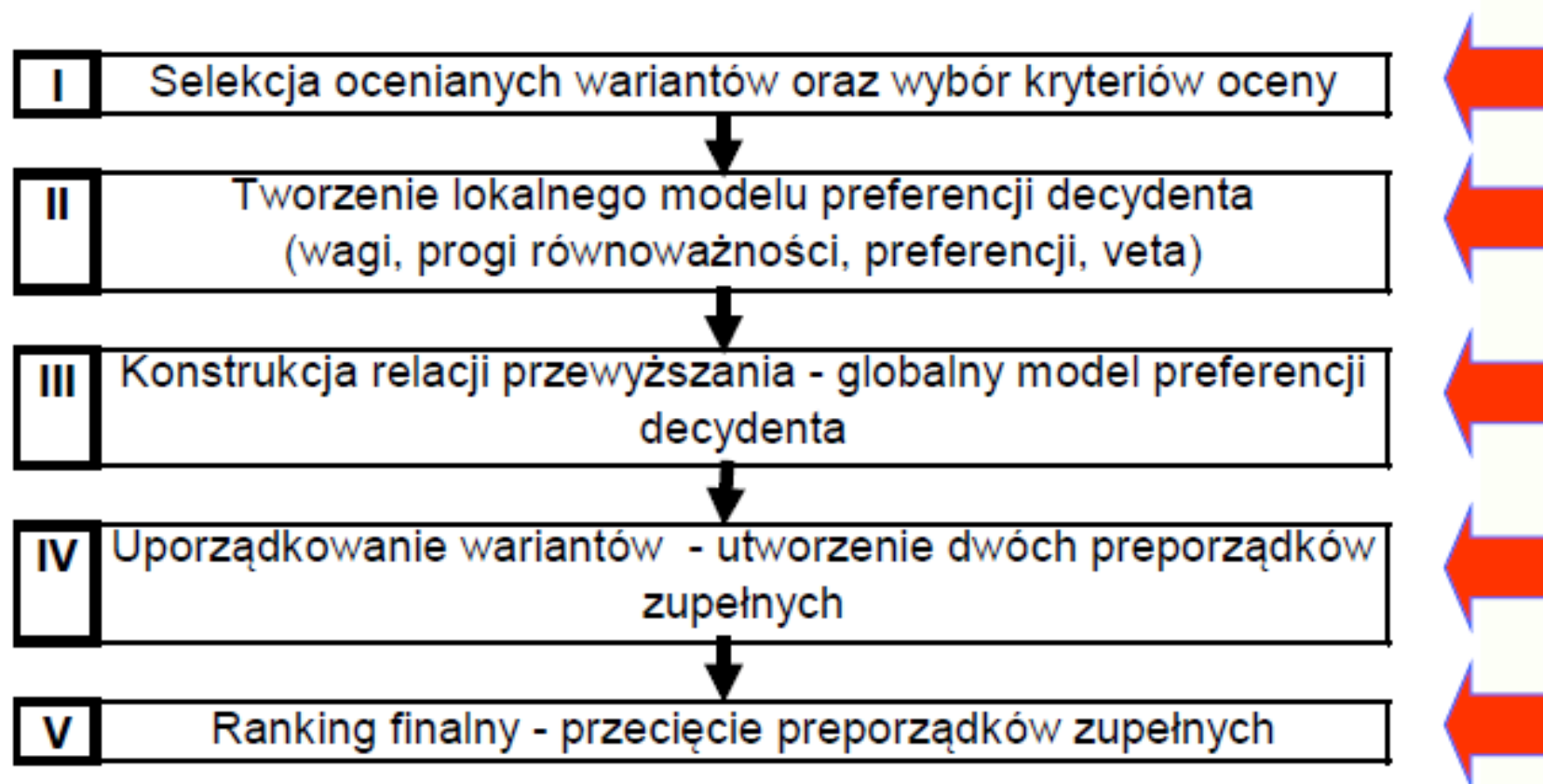
(w procentach lub w skali dziesięciopunktowej - gdzie 1 oznacza brak spełnienia kryterium, a 10 całkowite spełnienie kryterium),

n – liczba rozważanych kryteriów,

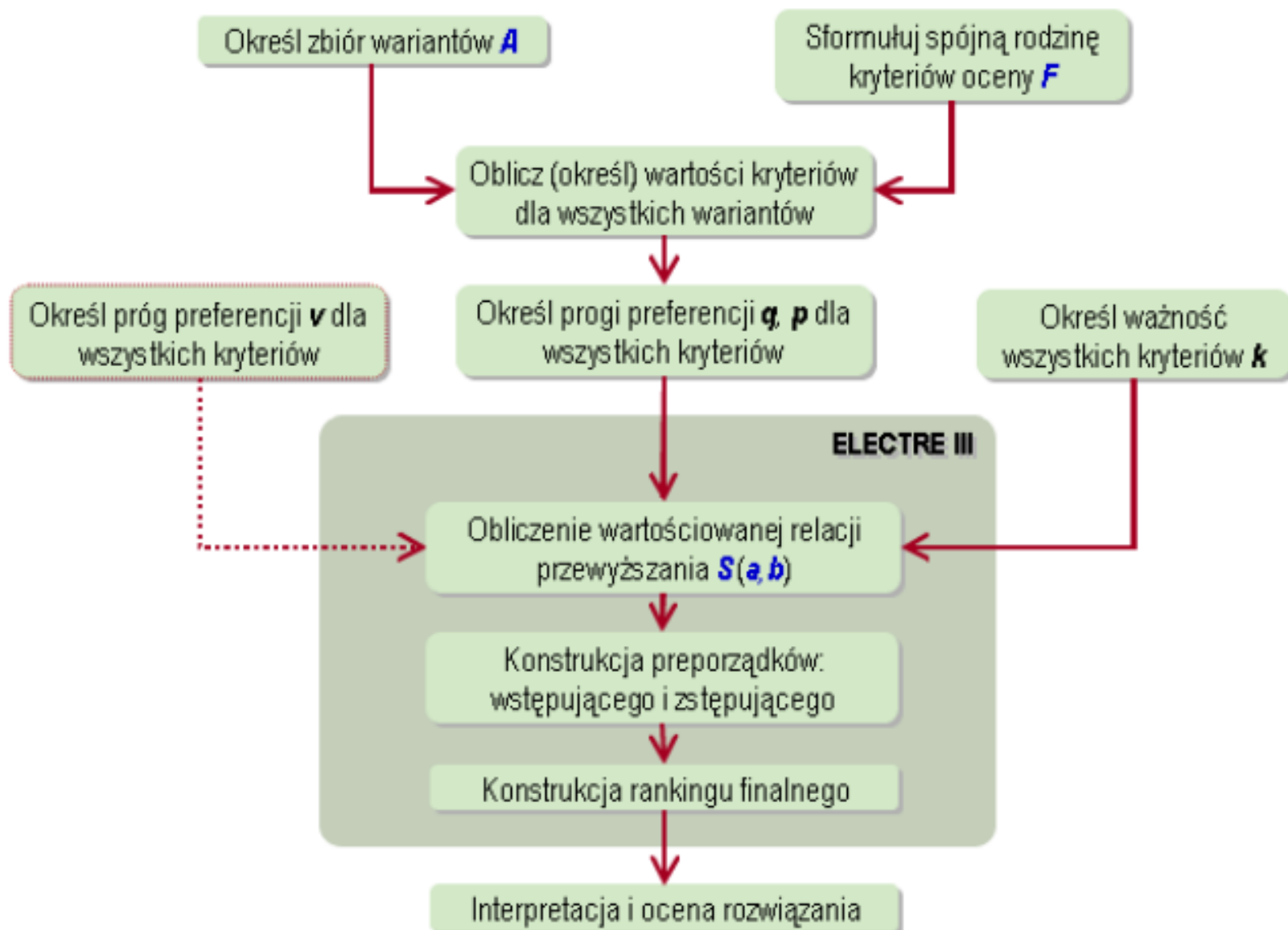
w_i - waga i -tego kryterium (liczba niemianowana, znormalizowana)

- Bernard Roy, 1978
- Szkoła europejska
- Wykorzystywana do szeregowania wariantów
- Wagi kryteriów są zdefiniowane przez decydenta
- Model preferencji decydenta uwzględnia próg nieporównywalności wariantów (próg równoważności - q , preferencji - p , v – v)
- Preferencje decydenta ulegają ewolucji w trakcie procesu decyzyjnego
- Preferencje decydenta pomiędzy dwoma wariantami wyrażana są względem każdego kryterium
- Graficzne przedstawienie rankingu finalnego, który uwzględnia nieporównywalność
- Metoda nie uwzględnia podkryteriów oraz miar odległościowych pomiędzy wariantami
- Stosowana dla małej liczby wariantów

Metoda Electre

Metoda Electre

- ▶ Decydent dokonując porównania dwóch wariantów wyraża swoje indywidualne preferencje
- ▶ Porównując wariant a i b decydent może reagować w jeden z 3 sposobów
  - oba warianty są równoważne
 $a I b$
  - jeden wariant jest preferowany nad drugim
 $a P b$ lub $b P a$
  - oba warianty są nieporównywalne
 $a J b$
- ▶ Przykłady → analiza pojazdów z punktu widzenia komfortu
  - równoważność
Renault Clio równoważny z VW Polo
  - preferencja
VW Passat preferowany nad Renault Clio
  - nieporównywalność
Mercedes S-class nieporównywalny z Renault Clio

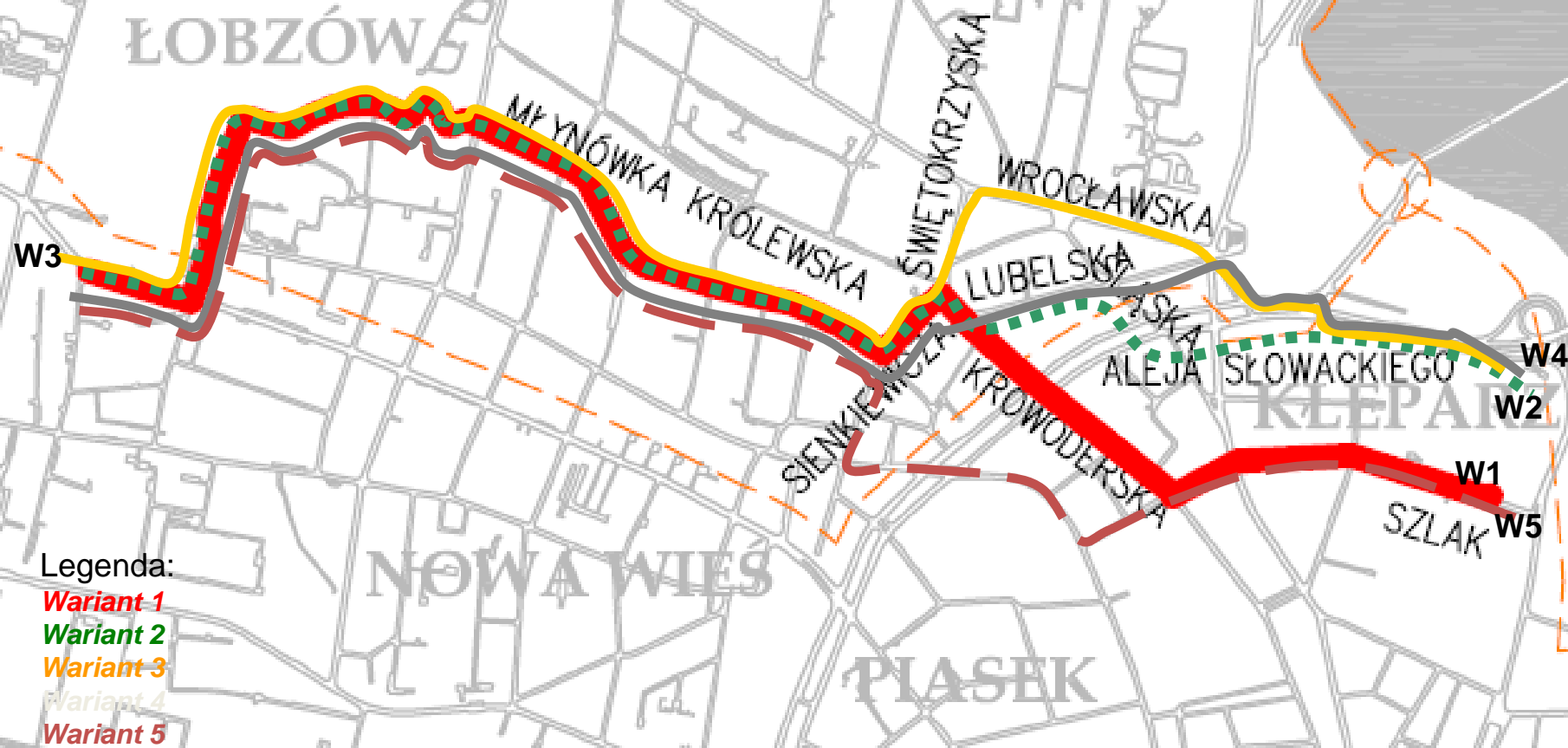
Ocena wielokryterialna koncepcji ścieżek rowerowych

Przykład zastosowań – przebieg ścieżek rowerowych

W zakresie realizacji planu mobilności Politechnika:

- przeprowadziła szereg badań:
  - identyfikujących zachowania komunikacyjne i preferencje pracowników oraz studentów
  - określających warunki podróżowania do Kampusów Uczelni.
- stworzono koncepcje ścieżek rowerowych łączących najważniejsze obiekty Uczelni oraz koncepcje lepszego skomunikowania kampusów uczelni transportem zbiorowym.
- uruchomiono specjalną stronę internetową z inf. na temat podróżowania w mieście www.info-komunikacja.one.pl
- zamontowano 23 dodatkowe stojaki rowerowe na terenie kampusów
- organizowano seminaria i szkolenia promujące proekologiczne podróżowanie (liczne akcje marketingowe i promocyjne)

Ocena wielokryterialna koncepcji ścieżek rowerowych

Parametry charakteryzujące poszczególne warianty

Parametry	W I	W II	W III	W IV	W V
Długość trasy do budowy [m]	2193	2308	2625	2443	2379
Długość odcinków istniejących [m]	790	790	790	790	790
Długość całkowita [m]	2983	3097	3415	3233	3169
Liczba punktów kolizji	16	14	30	25	22
Średnia odległość między punktami kolizji [m]	186	221	114	129	144
Liczba punktów zatrzymań	14	14	19	16	16
Średnia odległość między punktami zatrzymań [m]	213	221	180	202	198
Współczynnik wydłużenia trasy [%]	10	12	29	19	19
Zgodność z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego [%]	83	92	72	93	84

Kryteria oceny

1. **Kryterium funkcjonalne** (bezpieczeństwo, wygoda, bezpośredniość, atrakcyjność)
2. **Kryterium ekonomiczno - realizacyjne** (koszty budowy, koszty wykupu gruntu, koszty utrzymania infrastruktury)
3. **Kryterium planistyczno – techniczne** (zgodność proponowanego rozwiązania z dotychczasowymi planami zagospodarowania przestrzennego w mieście)
4. **Kryterium ekologiczno – społeczne** (skalę konfliktów społecznych i środowiskowych związanych z proponowanym rozwiązaniem)

Zastosowanie metody kompensacyjno - koniunkcyjnej

Ustalenie wag kryteriów
uzyskanych na podstawie
badań ankietowych

Lp.	Kryterium	Waga w_i
1	Funkcjonalne	0,5
2	Ekonomiczno-realizacyjne	0,3
3	Planistyczno - techniczne	0,1
4	Ekologiczno - społeczne	0,1
	Razem	1

Ustalenie wag podkryteriów (kryteriów częściowych) uzyskanych na podstawie
badań ankietowych

Lp.	Kryterium	Waga podkryterium w obrębie kryterium	Waga podkryterium w pełnym zbiorze kryteriów
1	Kryteria częściowe w obrębie kryterium funkcjonalnego		
1.1	Bezpieczeństwo	0,29	0,145
1.2	Wygoda	0,25	0,125
1.3	Bezpośredniość	0,25	0,125
1.4	Atrakcyjność	0,21	0,105
	Razem	1	0,5
2	Kryteria częściowe w obrębie kryterium ekonomiczno-realizacyjnego		
2.1	Koszty budowy	0,5	0,15
2.2	Koszty wykupu gruntów	0,3	0,09
2.3	Koszty utrzymania infrastruktury	0,2	0,06
	Razem	1	0,3
3	Kryteria częściowe w obrębie kryterium planistyczno-technicznego		
3.1	Zgodność z dotychczasowymi planami	1	0,1
	Razem	1	0,1
4	Kryteria częściowe w obrębie kryterium ekologiczno-społecznego		
4.1	Skala konfliktów społecznych	1	0,1
	Razem	1	0,1

Zastosowanie metody kompensacyjno - koniunkcyjnej

Ocena stopnia spełnienia kryteriów cząstkowych w danej grupie kryteriów

Lp.	Kryterium	Warianty				
		W I	W II	W III	W IV	W V
1	Kryteria cząstkowe w obrębie kryterium funkcjonalnego					
1.1	Bezpieczeństwo	9,04	10,0	2,85	2,67	6,82
1.2	Wygoda	9,04	10,0	6,66	8,70	9,10
1.3	Bezpośredniość	10,00	10,0	7,63	8,80	9,12
1.4	Atrakcyjność	8,06	10,0	9,75	9,72	7,81
	Ocena stopnia spełnienia s_{ij}	9,04	10,00	6,72	7,47	8,21
	Kryteria cząstkowe w obrębie kryterium ekonomiczno-realizacyjnego					
2.1	Koszty budowy	9,97	9,05	5,90	6,96	8,00
2.2	Koszty wykupów gruntów	7,31	7,12	10,00	7,00	7,86
2.3	Koszty utrzymania infrastruktury	10,00	9,00	5,70	7,04	8,14
	Ocena stopnia spełnienia s_{ij}	9,10	8,40	7,2	7,00	8,00
3	Kryteria cząstkowe w obrębie kryterium planistyczno - technicznego					
3.1	Zgodność z dotychczasowymi planami	8,03	9,01	6,04	9,00	8,01
	Ocena stopnia spełnienia s_{ij}	8,03	9,01	6,04	9,00	8,01
4	Kryteria cząstkowe w obrębie kryterium ekologiczno-społecznego					
	ekologiczno - społecznych					
4.1	Skala konfliktów społecznych	4,00	10,02	7,01	9,01	4,04
	Ocena stopnia spełnienia s_{ij}	4,00	10,02	7,01	9,01	4,04

Uzyskane wyniki – metodą kompensacyjno - koniunkcyjną

Wariant	W I	W II	W III	W IV	W V
Ocena sumaryczna	8,45	9,42	6,82	7,64	7,71

Dziękuję za uwagę